

**Tractatvs De Præventionē Iudiciali [!], Sev De
Contentione Ivrisdictionvm**

Tonduti, Pierre François de

Lvgdvni, M.DC.LXXIII.

Capvt XXVI. De Præuentione Iudicis Ecclesiastici aduersus sæcularem, vel
è contra, in crimine vsurarum, si quæstio iuris vel facti circa vsuras
tractetur, inter Christianos, vel Hebræos. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98370](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98370)

concessio facta fuit per modum infeudationis, sed etiam quando per modum locationis perpetua, quia quomocunque fiat semper remanet nullitas propter comprehensionem iuris spiritualis. Abb. in dict. cap. ad hac, num. 4. versic. & intelligo hoc: de decim. Redoan. de reb. Eccles. non alien. q. 63. num. 5. versic. nec etiam potest laico locari. Etiam si dicta locatio fieret ad modicum tempus. Abb. d. cap. ad hac n. 7. Redoan. d. q. 63. n. 6.

Et ex his patet, quando concessum fuerit ius decimandi, ut solus Iudex Ecclesiasticus priuatiue cognoscat: quando vero sola fructuum temporalitas, ut locus sit praeuentioni inter iudicem Ecclesiasticum & saecularem.

Verum de hac materia decimarum, an & quando sint spirituales in Gallia, & quando temporales, & per consequens quando Iudex Laicus de illis cognoscere, & circa eas praeuenire possit? videri poterunt quae fufius deduximus part. 3. quest. benef. c. 167. n. 10. & sequent. Aduertendo tamen quod secundum Rotam Romanam sententiam, licet agatur de decimis per laicos legitime possessis, tamen illarum cognitio spectat ad Iudices Ecclesiasticos, quamuis agatur de decimis in feudum ipsi laico concessis: ut probat Rot. decisi. 42. n. 1. §. p. 6. recentior.

CAPUT XXVI.

ARGVMENTVM.

De Præuentione Iudicis Ecclesiastici aduersus saecularem, vel è contra, in crimine vsurarum, si quaestio iuris vel facti circa vsuras tractetur, inter Christianos, vel Hebræos. Exceptio vsurariae prauitatis vtrum retardet executionem obligationis Cameralis. Vtrum Iudex qui non est ordinarius Ecclesiasticus in prima instantia, non tamen est laicus, imò per appellationem, aut alia ratione iudicare potest de rebus & negotiis Clericorum, possit cognoscere de vsuraria prauitate contractus principaliter, vel incidenter. Quid si vsura sit notoria, & non indigeat disputatione. vtrum tunc Iudex laicus super eaus dicere possit. At tamen probatur crimen vsurariae prauitatis esse mixti fori. Et quando debitori de vsura apponenti dici possit, Solue, & postea repetes.

SVMMARIVM.

1. *Causa vsurarum est mixti fori, ideo in illa locus est praeuentioni inter Curiam Ecclesiasticam & saecularem.*
2. *Quaestio super vsuris, quando dicatur quaestio iuris, & quando quaestio facti, & vtriusque exempla proponuntur.*
3. *Si agatur de quaestione iuris, super vsuris, causam remittendam omnino ad Iudicem Ecclesiasticum ex multorum sententia.*
4. *Iudicem laicum in causa vsurarum praeuenire posse reiecta distinctione quaestionis in iure, vel facto consistentis alij volunt.*

5. *Quaestio iuris, qua non recipit difficultatem ratione vsurae tractari posse videtur coram Iudice laico. Et cur hoc facilius in vsuris, quam in matrimonialibus causis. Quamuis aliqui etiam hoc casu causam ad iudicem Ecclesiasticum remittendam esse censent, num. 6.*

7. *Quaestio iuris, non prius ad Ecclesiasticum iudicem est remittenda, quam dubium facti fuerit coram iudice laico terminatum.*

8. *Si non dubietur vtrum adsit vsura, sed tantum vtrum exactio vsurae facta sit, locus est praeuentioni inter iudicem Ecclesiasticum & saecularem: Idem dicendum de periurio, quando certum est & clarum adesse periurium ibidem.*

Sed tamen communis sententia est, crimen vsurarium esse mixti fori, & in eo locum esse praeuentioni inter iudicem Ecclesiasticum & laicum.

9. *Iudex laicus est competens, si agatur contra Hebræos tanquam vsurarium.*

10. *Quando agitur executiue in vim obligationis in forma Camerae, vtrum exceptio prauitatis vsurariae admittatur ad retardandam executionem. Quid in terminis statuti Auenionis.*

Obligatio in forma Camerae quando dici possit Solue, & repete. Et explicatur cap. debitorum, de iur. iurand.

11. *Iudex Ecclesiasticus, si praeuenit in causa vsurarum, potest inhibere iudici laico, ne in illa ad vltiora procedat.*

12. *Quando causa tractatur coram Iudice, qui est Ecclesiasticus, quamuis non sit ordinarius pariter in prima instantia, potest nihilominus procedere in crimine vsurarum.*

13. *Causa criminalis vsurarum, quando praedictet civilis, vel civilis criminali, si altera fuerit prius intentata.*

CRIMINALE fuerat via executiua coram Iudice laico in vim contractus publici, quem reus vsurarium esse opponebat, & cognitionem vsurariae prauitatis ad Iudicem Ecclesiasticum remitti postulabat: unde dubitatum fuit vtrum esset locus petite remissionis an vero Iudex saecularis sub praetextu suae praeuentionis esset fundatus in cognitione huius causae aduersus Ecclesiasticum; An vero Ecclesiasticus inhibere posset saeculari de assumendo cognitionem, & iudicium huius controuersiae. † Videretur affirmatiue respondendum; quia causa vsurarum est mixti fori, ideo indistincte coram iudice Ecclesiastico, vel saeculari tractari potest, & inter eos locus est praeuentioni: Farinac. de inquisit. quaest. 8. numero 134. versic. secundam & contrariam opinionem. Iul. Clar. in §. vsura, num. 5. & 8. Ricc. collectan. 4223. versic. nota septimo. Barbof. lures allegans in c. cum sit generale 8. num. 7. de foro compet. & in cap. post miserabilem 12. n. 4. de vsuris.

Quaestio ista adeo confusè à DD. tractatur, vt ex illorum scriptis difficile sit quippiam certi definire.

Nam quod causa ista spectet ad Iudicem Ecclesiasticum, & quod ipse possit inhibere iudici saeculari ne in illa procedat, licet saecularis praeuenisset, quando controuertitur quaestio iuris, videlicet vtrum contractus sit vsurarius an non, secus quando agitur de quaestione facti, multi existimant; Aliis distinctionem illam reiicientibus. † Pro cuius dubij intelligentia sciendum est, quaestionem facti in hac materia variis modis contingere posse, veluti quando partes fatentur contractum vsurarium, vel quan-

do actus talis est ex quo notoriè resulet usura; sed solum dubitatur in facto utrum contractus ille fuerit celebratus per aliquem. Item si dubitatur utrum quispiam talem summam exegerit, veluti utrum verum sit quod quis ex mutuo certum interesse receperit, ex qua receptione euidenter constat de usura, vt explicat *Olaf. decis. 137. numero 11*. Vel si agatur de solo calculo, ex quo resulet euidenter probatio utrum adsit usura necne: Ioann. Bapt. Lup. de *usur. comment. 4. num. 66. paulo post princip. Menoch. conf. 862.*

3 Hoc præsupposito, notandum est in primis, multos DD. Iudici Ecclesiastico questionem iuris, vt iam dictum est, tribuere priuatim quoad iudicem secularem, itavt iste causam ad Iudicem Ecclesiasticum non obstante præuentione remittere teneatur, inter ceteros, Barbof. in *l. Titia, §. 5. num. 48. ff. solut. matrim. versicul. ultimo ex hac resolutione*. Dian. *resolution. moral. parte 1. tract. 2. resolut. 77.* Bonacin. *tom. 2. tract. de contractib. disp. 3. quest. 3. punct. ultim. num. 2. Marta de iuris. parte 2. cap. 7. num. 11. & consil. 322 num. 4.* Vbi dicit crimen vsurarum esse quidem mixti fori quoad executionem & punitionem delicti, sed non quoad cognitionem, nempe quod si constet vsuram fuisse commissam, iudex laicus punire potest vsurarium delinquentem; sed si dubium oriatur utrum contractus sit vsurarius, an non, cognitio pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, suspensio interim iudicio coram iudice laico præuentione, Tusch. in *verb. Usura. conclus. 357. num. 19.* Et ita post varias distinctiones concludit Scacc. in *tract. de commerc. & cam. §. 7. gloss. §. num. 81.* Gamm. *decis. Lusit. 194.* asserens ita fuisse iudicatum. Quam de cisionem ibi Additio confirmat, & veram esse profiteretur Didac. Spino. de *testam. in 3. p. rubric. num. 67.* plures alios ad hoc allegat Farinac. de *inquisit. q. 8. n. 67. & 135.*

4 Contrarium tamen alij quamplurimi DD. voluerunt, & inter ceteros distinctionem illam questionis in iure vel in facto consistentis, vti minus iuridicam reiecerunt, asserentes distinctionem esse potius verbalem quam realem: & propterea, siue de iure, siue de facto agatur crimen vsurarum non esse mixti fori, nec locum esse præuentioni inter Iudicem Ecclesiasticum & secularem. Tusch. *lit. V. concl. 357. n. 29.* (licet in reliquis priorem sequatur sententiam) dicens quod si locus esset præuentioni, hoc esset ex vno iudice duos facere, & causæ continentiam diuidere. Quia si Iudex laicus super facto cognoscat, cum ex facto ius oriatur, semper punire posset vsurarium, si illa distinctio vera esset. Quod tamen alio modo intelligunt ceteri DD. dicentes reiecta illa distinctione questionis in iure, vel in facto consistentis, semper locum esse præuentioni inter Ecclesiasticum Iudicem, & secularem in hoc crimine vsurarum, Gasp. Roderic. de *ann. re. dicit. lib. 3. quest. 4. num. 124. & multis seqq.* Et maxime, num. 131. *versic. Tertio.* Qui hanc sententiam, quoad quacunque ratione de usura disputetur, crimen sit mixti fori, & locus sit præuentioni multis rationibus comprobatur. Couarr. qui cum contrarium tenuisset, in *tract. de sponsalib. parte 2. cap. 8. §. ultim. num. 3.* postea sententiam mutauit, lib. 3. *variæ. resolut. cap. 3. num. 1.* quam etiam optimis tueretur rationibus, & ad contrarias obiectiones respondet Fachin. lib. 9. *question. iuris controuers. cap. 30.* Ioann. Baptist. Lup. in *tractat. de usur. Comment. 4. §. 4. num. 67. versic. unde tertia fuit orta sententia.* Farinac. *dicta quest. 8. num. 140. versic. Quarta sit conclusio.* Vbi dicit quod si iudex esset, ita iudicaret.

Vtraque opinio suos habet Authores, & vtraque bonis nititur rationibus, & vtraque probabilis est, & propterea illam indecisam relinquere videtur Gratian. *discept. forens. cap. 14. num. 23.* Cyriac. *controuers. 169. num. 1. & 2.* Cancr. lib. 2. *var. resolut. cap. 2. num. 247.*

Sed tamen satis æqua, & magis recepta videtur illa iuris & facti distinctio. Si enim coram Iudice laico reus idemque debitor, solutionem effugere desiderans, opponeret de vsuraria prauitate, non esset rationi consonum, vt Iudex laicos statim à causa abstineret, illamque in fauorem morosi, & subterfugientis debitoris ad Iudicem Ecclesiasticum remitteret, nisi prius sibi constaret verum esse, quod creditor vsuras indebitas extorsit, veluti si diceretur illum ex contractu mutui, cuius vigore debitorem videret, interesse illicitum ad rationem sex vel septem pro centenario, aut ad aliam quantitatem exegisse contra naturam mutui, quod debet esse gratuitum. Porro si deinde constiterit debitorem ex mutuo interesse exegisse, quid opus erit cognitione ad alium Iudicem remittere, cum nulla super sit iuris questio, sed vsuræ plena ex facto probatio resulet. Dictaque distinctio facilius inter questionem iuris & facti admittenda videtur, quam in matrimonialibus causis, de quibus actum fuit supra *hac part. 2. cap. 22. num. 10.* Quia causa matrimonialis, cum respiciat Sacramentum matrimonij, multo fortius pertinet ad iudicium fori Ecclesiastici, quam aliæ causæ non concernentes Sacramenta, vt probauimus in *nostris questionibus beneficiaribus, parte 1. capite 120. numer. 3.* Vnde si distinctionem illam questionis iuris, & facti multi DD. admittunt in causis matrimonialibus vt *dicto cap. 22. num. 10.* ostendimus, sanè multo magis in hac vsurarum materia admittenda videtur, quando maxime talis questio iuris emergit, quæ nullam desiderat altiore indaginem. Et propterea reicienda videtur opinio Tusch. *d. littera V. conclus. 357. num. 30.* & aliorum, quos superius allegauimus, nisi quando ageretur de puncto dubio, utrum contractus esset vsurarius, qui constiteret in iure dubio, & difficili; tunc enim causa coram solo Iudice Ecclesiastico quoad hanc questionem iuris tractanda videretur; & ad illum remittenda, non quidem statim, sed tunc demum quando coram Iudice laico, coram quo causa est præuenta, verificatum & probatum fuisset factum, ex quo talis questio resulat: quod probatur ex traditis per Gemin. in *cap. si annuum, §. si veros, de iudic. in 6. num. 9.* Qui dicit, quod si non disputetur utrum contractus sit vsurarius, sed solum si vsuræ exactio facta fuerit, tunc locus est præuentioni inter Curiam Ecclesiasticam & secularem. Quod etiam refert Lup. in *dicto tract. de usur. comment. 4. §. 4. num. 66. in fine secundæ opinionis.* Et hoc est quod voluit Mart. *consil. 120. num. 4.* vbi dicit quod quando disputatur de substantia contractus; an sit vsurarius vel non, causa remitti debet ad Iudicem Ecclesiasticum, & interim secularis super sedere debet. Hoc enim debet intelligi, vt locus non habeat, quando questio illa, An sit usura, est talis, vt facile decidi queat sine magna librorum reuolutione; vt bene explicat Barbof. ad *d. l. Titia §. 5. num. 52. ff. solut. matrim.* Dicens, quod si Iudex sit merè laicus, & in causam coram eo tractatam incidat questio iuris super vsuris, videlicet si queratur utrum contractus sit vsurarius, necne, & talis questio facile decidi possit per regulas & axiomata iuris, etiam Canonici, possit Iudex laicus ad vteriora in illa causâ procedere, & vsurarium punire. Si vero agatur de iure, & questione iuris

iuris difficili, teneatur illam ad Iudicem Ecclesiasticum remittere. Non tamen difficilis questio iuris existimanda est, quamvis aliqua librorum indigeat reuolutione. Quia iudex secularis super tali questione non admodum difficili ius dicendo, nihil determinat; sed quod à iure Canonico decusum & declaratum est, detegit; & executioni mandat. Sicut in pari casu, iudex secularis potest declarare aliquem incidisse in perurium si illud in iure sit clarum, secus si sit dubium: Roman. singul. 426. Felin. in cap. cum sit. num. 7. de foro compet. in fine. Cagnol. in l. si quis maior. n. 22. C. de transactionib. quamvis Roderic. dicta q. 4. n. 137. lib. 5. existimet (& male meo quidem iudicio) siue res sit clara, siue dubia, Iudicem laicum in causa vsurarum indistinctè procedere posse etiam circa articulos iuris. Et ad prædicta faciunt quæ tradit Vincent. de Franch. decis. 189. n. 11. Vbi vult quod Iudex laicus cognoscit, quando vsura notoria est, & quod satis notorium & evidens dicitur, quod cum librorum reuolutione decidi potest. Iuxta notata per D. bonæ mem. Argel. de acquir. poss. quest. 2. n. 155. vbi difficilis questio iuris & requirens altiore indagationem dicitur; quæ perturbat peritos in iure, non quæ doctores & parum in iure versatos.

Sed tamen supradicta distinctio inter questionem iuris, & facti, non placet Domino Senatori Leonardo; qui in tract. de vsuris. q. 100. n. 78. censuit etiam Iudices laicos de crimine vsurariæ prauitatis cognoscere posse, siue questio sit iuris, siue facti. Ea ratione, quia vsura non solum iure Canonico, sed etiam iure naturæ prohibita est; & præterea quia laici sunt ministri & Coadiutores iuris Canonici, prout in istis terminis dicit D. A. Laurent. accis. Auen. 48. n. 5. Imò & de iure Ciuili, quod indebitam prohibet vsurariæ executionem, vt dicit Fontanel. de part. nuptial. claus. 4. gloss. 13. p. 2. n. 52. Qui ad longum sanè questionem examinat num. 45. & multis legq. Tandemque in illa residet sententia, vt causa vsurarum, siue ciuilitè, siue criminalitè agatur, si mixti fori, & in ea sit locus præuentioni inter Iudicem Ecclesiasticum, & secularem; siue agatur de questione iuris, siue de questione facti. Adeo vt non sit opus recurrere ad allegationem plurium DD. cum satis copiosè allegentur apud Fontanell. loc. cit. & apud Leotard. qui euidenter recedunt à dicta Barbose sententia in dict. l. Titia 35. n. 52. ff. sol. matrim. Quamobrem existimo si questio ista in praxi occurreret, Iudicem laicum non sine fundamento prætereundè posse præuentionem in causa vsuræ, aduersus Iudicem Ecclesiasticum, non obstante opinione Barbose; quæ licet in puncto iuris sustineri posset, tamen in praxi propter autoritatem tot DD. qui apud præcitatos allegantur, non facillè admitteretur.

9 Nonnulla tamen circa præcedentes resolutiones notabiliora consideranda sunt. Et in primis quod supradicta vera sunt & procedunt, quando de vsurâ tractatur inter Christianos; secus si agatur contra Iudeos fœneratores quorum improbitas circa indebitarum vsurarum extortionem iudicis secularis autoritate puniri potest, qui hoc casu competens est: Roland. conf. 75. n. 38. vol. 1. & conf. 95. n. 7. vol. 4. Lup. de vsur. d. comm. 4. §. 4. n. 66. vers. vnde scribit. Farin. de Inquisit. q. 8. n. 139.

10 Secundo notandum est, quod si actum fuerit viâ executionis in vim obligationis Cameralis coram Iudice laico, exceptio vsurarum non potest retardare executionem obligationis Cameralis, nisi sit evidens & notoria, secus si dubia sit & turbida, tunc enim per illam non retardatur executio. Zach. ad Sanlegerij de Præuent. Iudic. Pars III.

Gallef. de obligat. Camer. quest. 31. num. 1. & 2. quia executio retractabilis est, & hoc casu habet locum vulgatum illud, Solue & repete: ad notata in cap. de bitores de iureiur. Scacc. de commerc. & camb. §. 7. gloss. 5. n. 63. vers. Ad primam.

Aduertendum tamen est, quod is qui indebitas promissit vsuras, non cogitur soluere, etiam si obligatus esset cameralitè, quando ex lectura eiusdem instrumenti constaret de vsura, vel aliter questio constiteret in mero iuris articulo, cum ius sua natura certum sit: vt probat Merlin. Pignatelli. controuersi. forens. lib. 1. c. 76. maxime num. 7. vbi dicit hoc præcedere etiam si ius esset dubium, dummodo non indigeret probationibus facti, sed ex librorum reuolutione decidi posset. Nec obitare dicit illud, Solue & repete: de quo in cap. de bitores, de iureiur. Quia illud procedere potest respectu debitoris, qui cogi potest; non autem respectu Iudicis qui potest resistere volenti indebitas vsuras exigere. Sed illa Merlini sententia in praxi Curie Romanæ non admitteretur, nisi ageretur de vsura notoria, vt per Zachiam dicta quest. 31. num. 1. & 2. in tract. de obligat. Cameral.

Quod tamen in terminis statuti Auenionensis non videtur ad praxim reduci posse: quia per illud statutum dantur debitori, qui executionem passus est, dilationes ad deducendas ac deinde probandas exceptiones suas, vt in lib. 2. rubr. 21. art. 1. Atque ita solent in praxi admitti articuli rei, quasque legitimas exceptiones contineant, illique dantur dilationes pro illarum probatione quamvis altiore requirant indagationem, ideo credo quod non reicerentur articuli rei etiam ad retardandam executionem, licet vsurariæ prauitatis exceptionem continentes, præsertim si vsura adeo patens esset, vt nullam admitteret dubitationem aut excusationem. Ad rem faciunt tradita per Cyriac. controuersi. 260. numero 1. & 2.

Tertio notandum est, quod si Iudex Ecclesiasticus præuenerit contra delinquentem Laicum ratione vsurariæ prauitatis, potest ipse inhibitiones facere iudici laico, ne in causa illa præuenta coram se, ad aliquos actus procedat, nè contractum illum executioni demandari faciat: Rip. in l. 4. §. condemnatum ff. de re iudic. num. 29. in fine. Sigismund. Scacc. de commerc. & camb. §. 7. gloss. 5. num. 71. Qui licet postea ibidem num. 75. contrarium dicere videatur, eius tamen resolutio casui proposito adaptari non potest: quia cum crimen vsurarum (vt supra dictum est) sit mixti fori in certis casibus superius explicatis, propterea in illis casibus, & sub forma de qua supra, locus erit per consequens præuentioni inter Iudicem laicum & Ecclesiasticum quando tractatur contra laicos: nam si ageretur contra Clericos, nullum est dubium quin cognitio spectet priuatiuè ad Iudicem Ecclesiasticum ratione personæ, vnde stantè præuentione Iudicis Ecclesiastici, Iudex secularis superfedere debet, Marta dicto consil. 120. cum aliis superius allegatis.

Quarto aduertendum est, (& hoc ad multos alios casus potest adaptari,) quod quando causa vsurarum tractatur coram aliquo Iudice, qui non est laicus, & cuius iurisdictio non est merè laicalis veluti Auditor Camerae, vel Vicegerens illius in ciuitate Auenionensi, & partibus vltimontanis, vel Auditor Vicelegati qui debet esse Clericus, si ipse præuenisset in causa criminis vsurarum, non poterit eius præuentionis effectus impediri per Iudicem in spiritualibus constitutum sub eo prætextu, quod causa Ciuilis super contractu vsurario fuerit coram Iudice

Iudice ordinario Ecclesiastico intentata, & quod Ciuili licet si posterius mota, tamen tanquam præiudicialis ad criminalem, debeat prius decidi (nisi in vim cap. causa omnes 20. sess. 24. de reform. in Concil. Trident.) Ita concludit Mart. in trakt. de iurisd. p. 2. c. 7. num. 33. versic. Quartus articulus. Et hoc bene notandum est in praxi.

- 11 Ratio redditur *ibidem*, quia cum iudicium criminale super vsuris fuerit prius intentatum coram Iudice competente: si creditor velit agere deinde ciuili-ter post motam litem criminalem, & alium adire Iudicem, puta ordinarium Curie spiritualis, qui po-terit cognoscere vtrum contractus sit vsurarius vel non, iudicium criminale prius intentatum, facit vt supersederi debeat in iudicio Ciuili postea moto, iuxta leg. per minorem. ff. de iudic. leg. fin. Codic. de ordin. cognition. Et ideo ibi concluditur, causam Ciui-lem ad Iudicem Ecclesiasticum præuentum, non esse remittendam.

Idem dicendum existimo, si causa Ciuili super executione instrumenti, fuerit coram aliquo ex su- pradictis iudicibus, qui laici non sunt, mota, quam-uis eorum iurisdic-tio sit mixta ex laicali & Cleri- calis, & deinde superueniat criminalis causa super contractu vsurario intentata. Prius enim tractan- da erit causa Ciuili, vt præiudicialis criminali propter præuentionem. Quia si Iudex ille decla- ret instrumentum executioni demandandum esse, sublata erit in totum accusatio, vel prætensio vsu- rariæ prauitatis, & hæc sententia favorabilis in ne- gotio Ciuili prolata, præiudicabit actioni criminali. Atque ita fuit decissum in Rota, decis. 217. post. 2. vo- lum. consilior. Farinac. ex notatis per Bart. in l. 2. §. hoc editio num. 3. ff. vi bonor. rapt. & per alios DD. *ibidem* allegatos.

CAPVT XXVII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Episcopum, seu In- quisitorem Sanctæ Fidei (in causâ homi- cidiorum, infanticidiorum, aut aliorum damnorum illatorum per sortilegia) & Iu- dices Curie temporalis. Quid si sortile- gium non sit hæreticale, & quando tale dicatur. Vtrum in criminibus mixti fori, si Iudex Ecclesiasticus præuenerit & sen- tentiam tulerit, possit Iudex secularis ite- rum reum poenis temporalibus coërcere. Quæ requirantur ad hoc vt Iudex sæcu- laris procedere possit ratione delictorum à sortilegio separatorum. Quando dubi- tatur vtrum sortilegium sit hæreticale, quis de hoc articulo cognoscere debeat. Et an idem de blasphemis hereticalibus, aut non hæreticalibus dicendum sit.

SVMMARIVM.

- 1 Index secularis potest cognoscere de homicidiis, & aliis criminibus per sortilegos commissis, dummo- do nullam super sortilegio causa cognitionem assu- mat.
- 2 Index secularis, quantumvis præuenerit super deli-

ctis à sortilegio commissis, nullam ratione sortile- gy causa cognitionem assumere volens, si tamen ab Inquisitore monitus fuerit, aut requisitus, teneatur illi reum, & acta remittere.

- 3 Sortilegium non hæreticale, est crimen mixti fori, & in eo locus est præuentioni inter Iudicem spiritu-alem temporalem.
- 4 Inquisitor, non prohibetur cognoscere cum latine, seu præuentione in sortilegio non hæreticali.
- 5 In sortilegiis hereticalibus, index laicus se immiscere non potest.
- 6 Non licet iudicibus secularibus procedere contra hereticos, nisi prius illi per Inquisitorem vel Epis- copum remittantur.
- 7 Post latam sententiam à Iudice Ecclesiastico, Iudex secularis non potest procedere contra reum, etiam in criminibus mixti fori. Fallit, si non fuerit condig- nis poenis à Iudice Ecclesiastico punitus.
- 8 Quibus concurreribus index secularis possit procede- re super delictis per sortilegos commissis, à sortile- gio tamen diuersis.
- 9 In casibus, quibus reus de complicitibus interrogandus est, aut torquendus, tota sortilegy causa spectat ad Inquisitorem, vel Ordinarios, in causis fidei proce- dendis facultatem habentes.
- 10 Quis debeat cognoscere, quando super controuersâ præuentionis dubitatur, vtrum sortilegium sit hære- ticale.
- 11 Quæ sint sortilegia hæreticalia, & quæ non hereti- calia.
- 12 Quæ sit differentia inter blasphemias hæreticales, & non hæreticales, & ad quem spectet illarum cog- nitio, & vtrum in illis sit locus præuentioni.

ON raro dubitatur quid agendum sit, quando Iudex secularis præuenit ad- uersus aliquem accusatum de homici- dio, infanticidio, vel damno dato per sortilegia, aut pocula amatorias, & similia, non qui- dem vt index ille præueniens de sortilegio, in quo actus hæreticales sunt admixti, cognitionem assu- mat, sed ad effectum delinquentem puniendi poenis à iure Ciuili introductis contra homicidas, aut alia similia crimina committentes. Ideo conuenit hic tractare quomodo, & quando locus sit præuentioni inter duos istos Iudices, Ecclesiasticum nempe, & secularem. Et quia Inquisitor vel Episc. sunt in hac materia hæresim concernente iudices competentes, ita vt inter ipsos sit locus præuentioni (vt alias ostendimus) ideo de Inquisitore loquentes, sic etiam Episcopum, in casu præuentionis intelligemus, & è contra, vt sciatur quibus in casibus alter eorum pro- cedere possit, non obstante & sprete præuentione iudicis secularis, seu etiam eidem iudici inhibere, ne ad vltiora in causâ præuenta procedat.

In hac controuersâ, nonnulli DD. censuerunt Iu- dicem secularem esse competentem, quoties super spiritualitate iudicare non intendit, nec vult cogno- scere aut punire pro crimine hæreses; sed tantum pro damno, homicidio, aut alio simili malefacto, aut pro infanticidiis, vel grandinationibus, cæde ani- malium, aut delictis eius generis, quæ per sortile- gos non raro committuntur; atque ita sæpius se practicum vidisse, & maleficas à iudicibus secula- ribus etiam vsque ad mortem punitas, illorum- que sententias de super latis executioni fuisse de- mandatas, non ratione hæreseos, sed ratione deli- ctorum per sortilegia commissorum, testatur Cyriac. Nig. controu. 434. n. 8. & seqq. † Qui tamen faterur, Iudicem secularem, quantumvis præuenerit, si moni